

A koinónia mint az evangélizáció emberi feltétele

Az ötvenes évek elején nagy felfordulást okozott, hogy a hivatalos egyházi vezetés a *koinóniát*, a *közösséget* *részesevésnek* fordította, mert az ébredés népe nem bibliai eligazítást látott benne, hanem az evangéliumi közösségeket felbomlasztani akaró rosszindulatú törekvést.

Szükségesnek látszik tehát, hogy témánkat három részre bontsuk:

1. Mi a koinónia *bibliai* értelme?
2. A koinónia evangélizációs hagyománya;
3. A koinónia mai magyar problematikája.

1. MI A KOINÓNIA *BIBLIAI* ÉRTELME?

Az Erdélyi Református Egyházkerület által kiadott *Bibliai fogalmi szókönyv* így ír e kérdésről:

„A közösség összetett demográfiai, szociológiai, vallási fogalom; az emberi együttélésnek olyan formája, ahol a vérségi kapcsolat, a foglalkozás azonosága, az anyagi, szellemi, lelki kapocs egyesít és az egyént a *köz* érdekében, az egymásért való élésre

felelősségteljesen elkötelezi. A Szentírásban ez az értelmezés sajátos vonásokkal bővül, színeződik annak a ténynek meghatározó érvénye alapján, hogy az ember *teremtény*, így kapcsolatait mind vertikális, mind horizontális irányban Isten határozza meg. A fogalom értelme a teológiai szempont érvényesítésével tárul fel az Ószövetség összbizonyágtételének összefüggésében a szövetség alapján. A koinónia értelemben vett közösség kimondottan az Újszövetség fogalma, főleg a páli teológia terminológiája, és sajátos jelentése van az embernek mind Istennel, mind embertársával való viszonya kifejezésére. Tartalmában megtalálható a krisztológiai, pneumatológiai és ekleziológiai vonatkozás.” (Kiemelés az eredetiben.)

A szókönyv eligazítását követve koncentráljunk az újszövetségre, hogy a koinónia sajátos bibliai jelentését megérthessük. Eszerint „az Újszövetségben a koinon- szócsaládnak mind igei, mind főnévi és adverbális alakjai kettős irányú jelentésűek: együtt, *közösen* részesedni valamiben, és együtt, *közösen* részt adni valakinek. A részesedés vagy a részesítés tárgya lehet anyagi, lelki, szellemi jó, vagy javak összessége.”

És itt találjuk a koinon- tő nyelvi jelentéseit. A *koinoneó* nyolcszor fordul elő osztani, osztozkodni, részesedni értelemben (Róm 12,13; Zsid 2,14). „A koinonó [14-szer] jelentése bővül: *közösen* cselekedni, együttesen véghezvinni, de tisztátalanná tenni, profánizálni, és profánnak nyilvánítani is (Mt 15, 11;

ApCsel 10,15; Zsid 9,13). A koinónosz jelölhet munkatársakat (Lk 5,10), akiket a közös foglalkozás egyesít és kölcsönös segítségre kötelez (2Kor 8,23; Filem 17). Krisztusra vonatkozóan kifejezi a részességet (Zsid 2,14) és annak célját (2Pt 1,4): a halandó testtel vállalt közösséget a halál legyőzésére, hogy az »isteni természet« részesevé tehesse. A koinosz melléknévnek kettős jelentése van: közös, mindenki számára hozzáférhető, és közönséges, azaz a Mózes törvénye szerint nem tiszta, profán (ApCsel 10,28; Róm 14,14). Kifejezi az első keresztyén gyülekezet vagyonszövetségét is: »mindenük köz vala« (ApCsel 2,44; 4,32). Az újszövetség tipikus fogalma a közösségre, a koinónia (19-szer) sem a szinoptikusoknál, sem János evangéliumában nem fordul elő. Lukács az első keresztyén gyülekezet istentiszteletének alkotóelemei között említi az ApCsel 2,42-ben az apostolok tudománya, a kenyér megtörése és az imádság mellett. Jelentése: *kommunió* vagy *kultuszközösség*, a *gyülekezetnek olyan bensőséges együttélése, amit a Szentlélek munkált. Ez a gyülekezeti életforma egyedi jelenségnek tekinthető.*” (Kiemelés tőlem – B. J.)

Mint jeleztük, a koinónia teológiai tartalma Pálnál bontakozik ki *krisztocentrikus*, *pneumatológiai* és *ekleziológiai* vonatkozásaival. Az előforduló 13 hely közül egyik sem jelent profán közösséget, a *societas* értelemben. Ezzel az apostol elhatárolja sajátos jelentéssel használt közösségfogalmát (koinónia) mind a zsidó

KhaBuRáH, mind a hellén filozófiai csoportosulások vagy a szinkretista vallási társaságok összetartozásának formáitól.

a) Pál teológiájában a koinónia kimondottan krisztocentrikus tartalmú fogalom, és jelenti a Krisztussal a hitben megvalósuló életegységet, s így az engesztelő halálával szerzett üdvösségben való részesedést. A koinónia egyértelmű az „en Khrisztó” léttel, az új teremtés létformájával (Róm 8,1–10; 2Kor 5,17; Ef 5,8 etc). Ez az emberi egzisztencia mélyéig hatoló gyökeres változás (unio mystica cum Christo) Isten *teremtő munkájának* az eredménye; nem megistenülés a misztériumvallások elképzelése szerint, hanem együttélés a Krisztussal (Róm 6,8; 2Kor 7,3) az igazi élet döntő fázisaiban; vele együtt, szenvedni (Róm 8,17), vele együtt megfeszítettetni (Róm 6,6; Gal 6,14), vele együtt eltemettetni (Róm 6,4), vele együtt feltámadni (Ef 2,5; Kol 2,12), vele együtt megelevenítettetni (Kol 2,13), vele együtt megdicsőítettetni és örökölni (Róm 8,17), és együtt uralkodni (2Tim 2,12).

b) A Krisztussal való közösség feltételezi és lehetségesíti a Szentlélekkel való közösséget is, így a Szentháromság egy, örök, igaz Istennel való közösséget, amint az apostoli áldásformula is kifejezi (2Kor 13,13; Fil 2,1).

c) Ez a közösség a Lélek egységében a felebaráttal való közösségre vezet hit által, úgy, amint az egy test tagjai szerves egységben állanak egymással

(1Kor 12). Ez a lelki javakban való részesedés anyagi javak közlését is jelentheti, amit a gyülekezet adomány formájában küld vagy ad a rászorulóknak (Róm 12,13; 15,27; Fil 4,17–18).

2. A KOINÓNIA EVANGÉLIZÁCIÓS HAGYOMÁNYA

A koinónia bibliai értelmezésében hadd húzzam alá, hogy az – különösen a páli teológiában – együtt fejezi ki az embernek vertikális és horizontális kapcsolatát, az Istennel és embertársával való viszonyát, a pneumatikus, a krisztológiai és az ekléziológiai-emberi szempontokat. Mivel kifejezetten úgy foglalkozunk a koinóniával mint az evangélizáció emberi előfeltételével, vagyis lényegében véve egy ekléziológiai problémával, fordítsuk most figyelmünket a protestáns egyháztörténelem talán leghatékonyabb evangélizációs hadjáratára, a John Wesley (1703–1791) nevéhez fűződő ébredésre. Bár ennek az ébredésnek voltak más angliai (George Whitefield) és amerikai (Jonathan Edwards) vezetői, én mégis John Wesleyre koncentrálok, mert a metodizmus a koinónia ekléziasz-tikai problematikájának iskolapéldája. Nem a metodizmusról kívánok tehát átfogó képet nyújtani, hanem inkább egy történelmi példán szeretném illusztrálni, hogy a lelki ébredés – mint evangélizáció par excellence – egy sajátos egyházi helyzetben hogyan

eredményezhet új felekezetet a koinónia értelmezése alapján.

Több mai egyháztörténész utal arra, hogy Wesley az egyház lényegét már 1746-ban nem intézményes formájában, hanem funkcionális tartalmában látta. Hangsúlyozta, hogy az egyház definíciója nem a kormányzási módban, hanem a bizonyágtétel és a misszió cselekvésében van. Egy ma élő teológiai tudós így fogalmaz: „Wesley ekléziológiájának szíve az, hogy összekötötte a hívők közösségének (koinóniájának) hangsúlyozását elhivatásuk missziói (evangélizációs) jellegével.” Vagyis olyan ekléziasztikai látása volt, amely látható kifejezést nyújtott az általa szervezett strukturális csoportosulásoknak (csoportok, osztályok, társaságok, konferenciák, laikus utazó prédikátorok). Az egyháztörténész Martin Schmidt egyenesen azt állítja, hogy Wesley „volt az első az egyháztörténelemben, aki rájött arra, hogy a keresztyénség feladatát a modern világban a misszióban kell meghatározunk.”

Természetesen Wesley sem az egyházszakadás céljával indult. Sőt, amikor Whitefield követői másokkal együtt elhagyták az anglikán egyházat, Wesley követőit az arminianizmus mellett az jellemezte a legjobban, hogy eltökélt határozottsággal a Church of England kebelében akartak maradni. Hogy a végén mégis egyházszakadás következett be, annak történeti, vallásos és személyes okai voltak. A történeti

okok között szerepel az, hogy Wesley a „demokratikus forradalom” idején élt (R. R. Palmer), amikor a helyi kontroll a demokratikus kiegyenlítődés és a királyi hatalom moderálása révén kezdett feltörni a társadalomban és az egyházban egyaránt (Wesley nem az egyetlen személy volt, aki vallásos társaságot szervezett az anglikán egyházban). A vallásos életet lelki ébredés jellemezte. „Az ébredés a levegőben volt” – ahogy Arthur C. Piepkorn írja (Profiles in Belief). A német pietistáknál indult az ébredés a korábbi puritánok hatására, bár a lelki ébredés elsősorban mindig Isten Szentlelkének olyan kiáradása, melynek hatására aránylag rövid idő alatt tömegek tapasztalják meg Krisztus megváltó hatalmát, és szentelik oda életüket Isten országa szolgálatára az egyház közösségében. A morva testvérek missziói tüze átcsapott Londonba és máshova is. Amerikában Jonathan Edwards és társai munkálták a „nagy ébredést” (Great Awakening), mely az angol George Whitefield munkássága által érte el a keleti partvidéket. Az anglikán egyházban is megjelentek az ébredés jelei. Először Walesben, majd Angliában, főként John Wesley munkássága nyomán. Az anglikán egyház „megérett” az ébredésre: hiányzott az egyházfegyelem, az egyházi „hatalom” nagyrészt a pompa üres mutogatásából állott, míg a politikai hatalom egyre inkább gúzsba kötötte (az „Act of Toleration” megengedte, hogy a „dissenter”-ek az egyházon kívül szervezkedhessenek).

Hogy a metodizmus végül is elvált az anglikán egyháztól, annak oka mégiscsak Wesleyben magában keresendő. Bár a szakadás Wesley halála után konkretizálódott, de ez annak a folyamatnak volt az eredménye, amely a Wesley-féle ébredés és az anglikán egyház ébredés-ellenessége között egyre mélyebb szakadékot ásott. Wesleynek nem sikerült az ébredést az anglikán egyházon belül megvalósítani, amiben nemcsak az anglikán egyház félreformációs, vagy pontosabban pápaellenes politikai magatartása játszott szerepet, hanem Wesley sajátos ébredése, meggyőződése, teológiája és főként szervezői géniusza is.

Ne menjünk most bele e folyamat részleteibe, bármennyire tanulságos lenne is ez magyar helyzetünkben, hanem lássuk inkább a végeredményt a koinónia szempontjából. Wesley, nagyrészt a német pietista mintára, a methodista csoportosulásokat *ecclesiae in ecclesiam* alakulatoknak látta: vallásos csoportosulások az egyházban az Anglikán Egyház megújulására. Negatív értelemben ítélet volt ez a hivatalos egyház felett, pozitív értelemben viszont az egyházat cselekedetekben és funkciókban határozta meg, nem pedig megkövesedett püspöki tradícióban. Itt jó, ha figyelünk Arthur C. Piepkorn megállapítására: „A methodista ébredés növekvő ereje nagyrészt Wesley organizációs géniuszán nyugodott, aki mesteri módon kötötte össze a methodista társaságokat. Amíg ő állott a középpontban, a társaságok megmaradtak Angliában

ecclesiae in ecclesiam társulásoknak, de amikor felszentelt embereket, hogy más országokban szolgáljanak (1784), és meghalt (1791), ez radikális változásoknak nyitott utat a metodista egyházszervezetben mind Angliában, mind az Egyesült Államokban.”

A Wesley-féle koinóniás rendszer tipikus felépítése a következő: csoport, osztály, társaság, konferencia, laikus utazó prédikátor. A csoport (band) rendszerint nyolcnál kevesebb tagból állott, és része volt egy osztálynak, mely a tagok építése, szolgálata és fegyelmezése szempontjából a legfontosabb szervezetté nőtte ki magát. Egy laikus vezetőből és tizenegy tagból állott, akik hetente összegyűltek. Mindegyik tag érezte, hogy tartozik valahová. Röviddel az 1742-es kezdet után jegyet adtak a belépőknek, melyet minden negyedévben megújítottak, ha a személy „a szív és élet szentsége” szerint élt. (Ez különböztette meg Wesleyt Whitefield „homokkötél”-től.) A társaság, melyet a legtöbb esetben szintén laikus vezetett, minden egyházi funkciót végezhetett, kivéve a sákramentumok kiszolgáltatását. Wesley hosszú éveken át tiltotta, hogy a metodista társaságok bármiféle gyűlést tartsanak abban az órában, amikor a helyi anglikán gyülekezetek sákramentális istentiszteletre jöttek össze. Különben a metodista „prédikáló házak”-ban csak azokat a tanokat lehetett hirdetni, amelyek megegyeztek Wesley írásaival (Notes, Rules stb.).

Az *utazó prédikátorok* rendszerint nem voltak fel-

szentelt anglikán lelkészek, de Wesley őket mindenél fontosabbnak tartotta. 1755-ben ezt írta: „Ha nem tudjuk megállítani a szétválást a laikus prédikátorok leállításával, az úgy világos – egyáltalán nem tudjuk megállítani.” A körzeteket látogatni kellett, mert ez biztosította az életes egységet. Ha Wesley személyesen nem tudta ezt ellátni, végezték az utazó prédikátorok... De hogy Wesley személyes tekintélye megmaradjon, először 1744-ben összehívta a *prédikátorok konferenciáját*, mely döntő kihatású lett a metódizmus számára. A konferencia, mely eredetileg konzultatív jellegűnek indult (tanácsot adni a vezetőnek, mielőtt döntéseit meghozza), inkább *autoritativ jelle-gűvé* lett. Azért, hogy a laikus prédikátorok egészséges tudomány szerint prédikáljanak, Wesley 1749-ben két dokumentumot adott ki (*Doctrinal Minutes*, *Disciplinary Minutes*), mely meghatározza a metódizmus teológiáját és gyakorlatát.

E történelmi példának konklúziója az, hogy Wesley „rendszere” közösséget biztosított azok számára, akik egyaránt elidegenedtek egyháztól és társadalomtól. Ezek az emberek Wesleytől és laikus prédikátoraitól hallották a jó hírt, hogy Isten megigazítja a bűnöst, népévé neveli őket, és a szentség útján járhatja. Wesley egy gondoskodó szeretet struktúrájába helyezte őket, ahol megtanultak olvasni, növekedni és egy közösség tagjaiként viselkedni nemcsak lelkileg, de társadalmilag is. (Higiéniáról, iszákosságról, takarékos-

ságról éppúgy kaptak felvilágosító füzeteket, mint üdvösségről, szentségről, hit és jó cselekedetek harmóniájáról.) Wesley metodista társaságai sokkal rugalmasabbak és egységesítőbbek voltak, mint bármely más vallásos szervezet abban a korban. De egy Wesley-tudós hozzátesz: „Ugyanakkor azonban sokkal közelebb jutottak ahhoz is, hogy a helyi gyülekezet és felszentelt lelkészei helyett *teljes alternatívát* ajánljanak fel.” (1784-ben Wesley visszavonhatatlanul szakított az anglikán egyházzal!)

3. A KOINÓNIA MAI MAGYAR PROBLEMATIKÁJA

A koinónia bibliai értelmezése és Wesley evangelizációs ébredéses próbálkozásának a vizsgálata után, végül vázoljuk fel a koinóniának mint az evangelizáció emberi előfeltételének mai magyar problematikáját. Hadd érzékeltessem ezt Gyökössy Endre *Élet-ápolás* című könyve *Zárszó helyett: visszatekintő összefoglalás. Közösségben és kapcsolatban* című utolsó fejezetével. Egy gazdag ország díszes templomában átélt vasárnapi tapasztalatát írja le: hogyan versenyzet; előbb egy modern fúvósötös az öreg orgonával, hogy olvasta fel a szószékről vallásos értekezését a lelkész Istenről és a savanyú eső okozta fenyőhalálról, hogy zümmögött éneket néhány ember a fehér hajú és gyér gyülekezetből,

és hogyan távoztak a templomból az emberek le-
hajtott fejjel, ki jobbra, ki balra. „...templomban
voltam ugyan, de közösségben nem” – vonja le a
következtetést, majd így folytatja: „Azóta újra és
újra eszembe jutott, milyen könnyen és észrevét-
lenül válik, vagy válhat bárhol, nálunk is, *közön-
séggé a közösség*. [...] De ha templomaink egy ré-
szében, legalábbis városban, ez a színházi egymás
mellettség, ez a mit-tudom-én ki mellettség, ez a
megszólíthatatlanság, ez az ünnepélyes vasárna-
poló némaság megszokottá, sőt illemmé, erkölcs-
csé válik, mint egykor az Ormánságban az egyke,
akkor hogyan tovább?”

Saját kérdésére Gyökössy Endre így adja meg a
választ: „...egyházunk igen bölcsen cselekszik, ha nem
a kis közösségek *ellen* harcol, hanem megkísérli a
megfelelő formális közösségeket családi hangulatú
közösségekké alakítani.” (Kiemelés az eredetiben.)
Saját tapasztalatából vonta le a tanulságot: „Az ötve-
nes évek legelején találkoztam utoljára egy ifjúkori
barátommal. A nagy ébredés idején többedmagunkkal
együtt jártuk az országot. Nem volt lelkes, sőt a ter-
mészettudományok elkötelezett művelője volt, mégis,
vagy éppen azért igen eredményesen evangélizált. Az-
tán eltűnt a szemem elől, a nevét azonban gyakran
olvastam az újságokban, mint megbecsült tudósét.
Egy antikvárium kirakata előtt ácsorogtam, ott szó-
lított meg: én vagyok-e én? Igencsak megörültünk egy-

másnak. Egy közeli parkocská padján többek között azt is megkérdeztem tőle, hova jár templomba. Egyszer ide, egyszer oda, de elég ritkán, felelte. Aztán némi gondolkodás után hozzátette: – Már ne haragudj, de az a benyomásom, hogy a hallgatósággá váló gyülekezetben nem egy helyütt a prédikációból produkció lett. Legfeljebb minden templomba járó azt választhatja, ami neki legjobban megfelel: itt hitből fakadó intellektuális előadást, műveltséget, olvasottságot kap, amott szívmengető szeretetet, néhány megállóval tovább, szent meggyőződéssel megostorozzák, ha arra van igénye. [...] Azóta házi – ökumenikus – kisközösség tagja vagyok. Ott élünk az Igével. Megbeszéljük, magunkra vonatkoztatjuk. Gyakran a kenyeret is megtörjük. A maradékból zsíros kenyeret kenünk paprikával és köménymaggal. Olykor éjfélig beszélgetünk. Kirándulunk. Egymás gyermekeire vigyázunk. Ha valamelyik botlik, elkapja a másik, hogy el ne essék. Ha valakit kétszer nem látunk, felhívjuk telefonon, vagy felkeressük. Olykor meghívunk egy homo christianust, hogy mondja nekünk a Krisztust. Egy-egy magyarságát nem szégyenlő írástudót, hogy gondolkozzék velünk, mi többet tehetnénk sebzett és sértődött népünkért, amely csak jól akar élni vagy túlélni valamit. [...] Egyikünk se lépett ki az egyházból. Anyagiilag is jobban támogatjuk, mint régebben. Ha hívnak, a bibliórákon részt veszünk aktívan is, és senkit el nem hívogatunk onnan. De meg kell vallanom, az

ott tapasztalt kapcsolat és közösségnélküliség egyre fokozódó hiányérzetet keltett bennünk.

Aztán meghívott, egyszer el is mentem közējük valami házasságlélektani előadással. Talán még annál is többet találtam, mint amiről beszélt. Józan, mégis pneumatikus légkört. Az összetartozás fészekmelegét s benne egykor csövező, kallódó fiatalokat – barátokra, testvérekre, magukra találva. Az igazán együtt jézusi dimenzióját. [...] Tudom, hogy számtalan ilyen ekléziola, kisközösség él és éltet szerte Budapesten és hazánkban másfelé is. Nem beszélnek nyelveken, [...] még különbnek sem tartják magukat másoknál. Nyitottak, szolgálatkészek. Szeretnek és áldoznak. [...] Hisznek népünk és egyházaink megújulásában. Imádkoznak és munkálkodnak is ezért.

Köztük létem után napokig gyötrődtem, hogyan fogalmazzam meg magamnak: mi a titkuk. Azt hiszem, ma már le tudom írni: *A közösségben és kapcsolatban való növekedésük.*"

Azután Gyököcssy Endre szól a mai pseudo-spiritualitásról, vagyis azokról, akik az egyházban csalódva maguk teremtette pótlékokkal igyekeznek valamiféle transzcendenst és spiritualitást teremteni, és saját kihaltságuktól dideregve oda menekülnek, ahol valami (bármiféle) melengető közösségre találnak. Ám előbb-utóbb jön az ébredés helyett a felébredés. A kiábrándulás vagy éppen a döbbenet és a csömör. „Előfordul, hogy valaki visszatál az Atyához (ha akad

pásztor vagy bojtár, aki megkeresse). Ám ez nem mindig jelenti az atyai *házba* való visszatérést is, mert ott él és ügybuzgólkodik, mint a tékozló fiú esetében, a »bátyja«, aki most sem akar kapcsolatba kerülni vele és közösségben élni a hazatértővel.”

Persze Gyököcssy Endre nem lenne az, aki, ha nem lenne egy mélylélektani kitérőt, melyben az öröm, a hatalom, az önkibontás és az élet értelme akarásának tárgya mellett szól arról is, hogy manapság mindezekén túl, mellett és felett a *kapcsolat akarásának* vágya dominál. „...az egészséges ember legalább húsharminc emberrel van élő és éltető kapcsolatban, a neurotikus ember tíz-tizenkettővel. A pszichotikus már csak négyel-ötten. A pszichoneurotikus egy-kettővel vagy senkivel. Esetleg nárcisztikusan vagy éppen öngyűlölöen csak önmagával van antikapcsolatban.” Közönség helyett közösségre lelni életszükséglet. Ezért mondja ki Gyököcssy Endre a három lélektani igazságot: 1. Lenni annyit jelent, mint kapcsolatban lenni. 2. EGÉSZÉSESNEK lenni azt jelenti: egyre élőbb és éltetőbb kapcsolatban lenni. Fölfelé – Istennel. Befelé – önmagunkkal. Kifelé – embertársainkkal. 3. Végül a természettel, a bioszférával. „Következésképpen: a már ismertett közösségi és kapcsolatbeli »altápláltságon« (Clinebell) és a pseudospiritualitásos pótcselekmények okozta bajokon [...] s egyházi kisközösségeink fogyásán, itt-ott megszűnésén valójában úgy tudunk (tudnánk) segíteni, ha erre összpontosított

cselekvő szeretettel és hozzáértéssel e többdimenziós kapcsolathoz segítjük egyházunk, gyülekezeteink még meglévő kisközösségeink (bibliaóráink) tagjait.”

Hogy ez gyakorlatilag ma (Magyarországon) mit jelent, azt Gyökössy Endre így vázolja:

a.) *Főfelé:*

Istennel való kapcsolatunkban tegyünk meg mindent, amit megtehetünk, mert Isten már mindent megtett értünk a Krisztus Jézusban (Barth). Ha Isten már megtette értünk és felénk a Nagy Utat: a menny dicsőségéből – a betlehemi bölcsőig, sőt a keresztségig, akkor ne késlekedjünk megtenni a *kis utat*, amelyet először a pásztorok tettek meg a betlehemi mezőtől a betlehemi bölcsőig (Jak 4,8), Tudni kell többek között *csendben lenni Isten előtt, olyan csendben, amelyben felhallik a halk és szelíd hang*. Mit tehetünk e csöndért s e csöndben? 1. *Többet kell imádkoznunk* egzisztenciális rezonanciával. 2. *Többet kell imádnunk* Istent mindazért, amit adott, elvett és meghagyott. 3. *A meditációt rehabilitálnunk kell*, mert meditálni lehet imádkozás nélkül is, de igazán imádkozni meditáció nélkül aligha. 4. A meditációnak *kontemplációba* kell áthajtania, vagyis olyan elmélkedő szemlélődésbe és szemlélődő elmélkedésbe az Ige fölött, amikor nemcsak mi ragadjuk meg az Igét, hanem hagyjuk, hogy az Ige ragadjon meg és a Logos kérdezgesen bennünket, egész lényünket érintően, válaszra kényszerítően.

b.) *Befelé:*

Önmagunkkal való kapcsolatunkban is nem kis utat kell megtennünk lelkünk mélységei felé, mert akkor lehetünk jó kapcsolatban önmagunkkal, ha ismerjük is önmagunkat (a Krisztus Jézusban!, vö. Lk 9,55). „Aki megveti önmagát, az a másik embert is hajlandó lenézni, sőt úgy gyűlölni felebarátját, mint önmagát.”

c.) *Kifelé:*

Az embertársainkkal való kapcsolatban a közösséget megélhetjük a bibliaórák kis csoportjaiban, közös kirándulásokon, konferenciák kiscsoportjaiban stb. Egy lélektani intézet kimutatta, hogy a tizenkét tagból álló csoport az, ahol az interakció és a kommunikáció optimális.

d.) *Körülnézve:*

Ápolni kellene közösségeink ökológikus tudatát. Az állatok, a növények, a föld, a víz, a levegő nem idegenek és nemcsak használati tárgyak, hanem társaink planétánkon! [Mt 6,26–28) A bioszférával való kapcsolatunk gyógyító és növelő – minden panteizmustól mentesen.

Mivel mai magyar egyházi gyakorlatunkban az evangélizációt leszűkítettük az *igehirdetésnek* egy bizonyos fajtájára, ezért befejezésül hadd szóljak még néhány szót tétélesen az (evangélizációs) igehirdetés és a koinónia kapcsolatáról.

1. Isten Igéjének hirdetése közösséget teremtő erő. Boross Géza teológiai doktori értekezésében

foglalkozik ezzel (*A prédikáció dinamikája* 1970), nem annyira evangélizációs szempontból, mint inkább a prédikáció dinamikájának, tisztaságának szempontjából az ekléziasztikai hatás tekintetében. Torzulásnak mondta a koinónia *Gemeinschaftsbewegung* formáját, de a Wesley metodista gyülekezeteinek diakóniai szolgálatát a közösségképződés hiteles megnyilvánulásának. Egyébként három tételt állít fel a jelenlegi istentiszteleti prédikáció dinamikai követelményének a bibliai koinónia megvalósításának szempontjából: mennyire tudja a prédikáció a gyülekezetet istentiszteleti közösséggé formálni; mennyire válik a gyülekezeti koinónia az igehirdetés hatására a szeretet, a kölcsönös felelősség és segítőkészség koinóniájává, és mennyire tudja a prédikáció a gyülekezetet *fegyelmű* közösséggé formálni.

2. Missziológiai szempontból evangélizációról csak ott beszélhetünk, ahol az evangélium már hirdettetett, és az egyháznak valamilyen formája már létezik (szemben a rendes és úttörő misszióval a még el nem ért népek között), ezért a *koinónia* mint emberi feltétel mind az evangélizáció előkészítésében, mind az utómunkában fontos szerepet játszik. Mi van akkor, ha az „egyház” nem egy szívvel-lélekkel imádkozik a Lélek munkájáért, és nem nyújt fészekmeleget az „újjászülettek” számára? Hogyan szolgáljuk vagy szolgálhatjuk ma az evangélizáció ügyét, anélkül, hogy egyházszakadástól kellene tartanunk? Hol van a meg-

tértek helye és szolgálata: az evangéliumi közösségekben vagy a hivatalos egyházban? Hogy tudják protestáns gyülekezeteink a meglévő formális közösségeket családi hangulatú hitközösségekké formálni? (Gyökössy Endre)

3. Az evangélium hirdetésének *missziói* dimenziója azt is jelenti, hogy ledőlnek az elválasztó falak az ellenséges népcsoportok között és a Krisztus testének „közössége” teszi egyé az övéit (Ef 2,11–22; Kol 3,11). Mit jelent ez ma Magyarországon, az utóállamokban és a világdiaszporában? (ApCsel 1,8) Koinónia nélkül megoldható-e a cigánykérdés, a nemzetiségi kérdés, betölthető-e a missziói mandátum?

4. Ha a koinónia vertikális és horizontális szempontjai összetartoznak, akkor az evangélizáció hitelessége szempontjából szembe kell néznünk új *diakónia* kihívásaival. Hogyan álljunk hozzá nemzeti életünk mai problémáihoz, hogy a kihívások és kísértések között az Isten akaratát teljesítsük? Mit jelent ébredésért imádkozni? Hogyan kell az evangéliumot kontextualításban hirdetni itt és most?

Lehetne még folytatni a szempontokat, de talán már ez is túl sok ahhoz, hogy kérdésünket átfogó módon lássuk és gyakorlati lépésekben megfogalmazzuk. Vigasztaljon az Ige: „A Pártfogó pedig a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, Ő tanít majd meg titeket mindenre.” (Jn 14,26)